

9. Гражданское право [Текст]: [учебн.] / под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – [изд. 6-е]. – М.: ТК Велби, 2012. – Том 1. – 776 с.
10. Цивільний кодекс Української РСР [Текст]: Затверджений Законом УРСР від 18 червня 1963 р.
11. Иванов С. О. Доктрина *Ultra vires* в діяльності юридичних осіб публічного права / С. О. Иванов // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 303–310 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11icoorp.pdf>.
12. Ромовська, З. В. Українське цивільне право. Загальна частина. Академічний курс [Текст]: [підручн.] / З. Ромовська. – К.: Атіка, 2005. – 379 с.
13. Цивільне право України [Текст]: Підручник: У 2 т. / Борисова В.І. (кер. авт. кол.) Баранова Л.М., Жилінкова І.В. та ін.; За ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – Т. 1. – 319 с.
14. Кравчук В. М. Соціально-правова природа юридичної особи [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «цивільне право; цивільний процес; сімейне право і міжнародне приватне право» / В. М. Кравчук. – Львів, 2000. – 21 с.
15. Гражданское и торговое право капиталистических государств [Текст] Учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. / Отв. ред. Е. А. Васильев – М.: Международные отношения, 1993. – 560 с.
16. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р., № 755-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.
17. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР // База даних «Законодавство України» / ВР України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
18. Про цінні папери і фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV // База даних «Законодавство України» / ВР України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
19. Тосунян Г.А., Викулин А.Ю. Исключительная правоспособность банка [Текст] // Хозяйство и право. – 1999. – №5. – С.58–63.
20. Золудяк О. Виключна правоздатність юридичних осіб як різновид цивільної правоздатності [Текст] // Юридична Україна. – 2009. – № 2. – с. 49–50.
21. Гражданский кодекс Республики Беларусь : принят Палатой представителей 28.10.1998 г. № 218-3, одобрен Советом Республики 19.11.1998 г. // Ведомости Национального собрания Республики Беларусь. – 1999. – № 7-9. – Ст. 10. – Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravo.by/webnpa/text.asp?rn=hk9800218>.
22. Кулагин М.И. Избранные труды по акционерному и торговому праву [Текст] / М. И. Кулагин. – [2-е изд., испр.]. – М.: Статут, 2004. – 363 с.
23. Кох Х. Международное частное право и сравнительное правоведение [Текст] / Х. Кох, У. Магнус, П. Винклер фон Моренфельс. – [пер. с нем. Ю. М. Юмашева]. – М.: Междунар. отношения, 2003. – 357 с.

УДК 34.05+347.45/.47

ДОСВІД ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ І ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНИХ ПОСЛУГ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ

CIVIL LEGAL REGULATION EXPERIENCE OF PSYCHOLOGICAL AND PSYCHOTHERAPEUTIC SERVICES IN THE POSTSOVIET COUNTRIES

Керученко О.С.,
аспірант

Харківського національного університету внутрішніх справ

У статті здійснено комплексний аналіз питань цивільно-правового регулювання надання психологічних і психотерапевтичних послуг на пострадянському просторі. Доведено, що правове забезпечення надання психологічних і психотерапевтичних послуг на теренах пострадянських країн в порівнянні з розвинутими європейськими країнами є досить фрагментарним й у більшості випадків здійснюється в контексті соціального забезпечення громадян і надання їм соціально-психологічних послуг.

Ключові слова: охорона здоров'я, психологічні послуги, психотерапевтичні послуги, договір про надання психологічних і психотерапевтичних послуг, цивільно-правове регулювання.

В статье осуществлен комплексный анализ вопросов гражданско-правового регулирования предоставления психологических и психотерапевтических услуг на постсоветском пространстве. Доказано, что правовое обеспечение предоставления психологических и психотерапевтических услуг на территории постсоветских стран по сравнению с развитыми европейскими странами является достаточно фрагментарным и в большинстве случаев осуществляется в контексте социального обеспечения граждан и предоставления им социально-психологических услуг.

Ключевые слова: здравоохранение, психологические услуги, психотерапевтические услуги, договор о предоставлении психологических и психотерапевтических услуг, гражданско-правовое регулирование.

The article provides a civil legal regulation complex analysis of psychological and psychotherapeutic services in the postsoviet countries. Proved that the legal provision of psychological and psychotherapeutic services on the territory of the postsoviet countries compared with developed European countries is quite fragmented and in most cases carried out in the context of social security of citizens and provide them with social and psychological services.

Key words: health care, psychological services, therapeutic services contract for the provision of psychological and psychotherapeutic services, civil-law regulation.

На сьогодні питання цивільно-правового регулювання надання психологічних і психотерапевтичних послуг в Україні все більше актуалізуються. Поряд з цим важливу роль в розробці національного законодавства у вказаній сфері відіграє вивчення й врахування позитивного закордонного досвіду. Особливо це стосується пострадянських

країн, які територіально наближені до України, мають низку спільних правових й інших традицій, а тому запозичення їх досвіду з великою вірогідністю буде корисним і нашій державі.

Вказаним питанням у тій чи іншій мірі приділяли увагу Б. Алмазов, Ю. Аргунова, В. Горбунова, В. Лейко,

Т. Караваєва, С. Клименко, Н. Козлова, С. Філіпова та інші. Разом з цим комплексного аналізу питань цивільно-правового регулювання надання психологічних і психотерапевтичних послуг на пострадянському просторі не проводилося. Це, у свою чергу, обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою цієї роботи є розгляд питань цивільно-правового регулювання надання психологічних і психотерапевтичних послуг на пострадянському просторі.

Говорячи про досвід пострадянських країн у вказаній сфері, найчастіше в них, як і в Україні, простежується низький рівень розвитку суспільних відносин у сфері надання психологічних і психіатричних послуг, а як наслідок – недостатня розвиненість правового регулювання цієї сфери суспільного життя. Як приклад, в законі Азербайджанської республіки «Про соціальну службу» від 30 грудня 2011 року, зокрема в ст. 23.0.3., згадується категорія соціально-психологічних послуг, які передбачають реабілітацію психологічного стану осіб з метою їх адаптації до суспільства [1]. Проте, на жаль, подальшої деталізації це положення у вказаному законі не знаходить.

Відповідні окремі згадки мають місце й в законі Азербайджанської республіки «Про соціальну адаптацію осіб, звільнених від покарання в пенітенціарних установах» від 30 травня 2007 року № 353-ІІІГ [2]. Зокрема, у статті 6.1.8 серед заходів, які здійснюються з метою соціальної адаптації осіб, звільнених від відбування покарання, виділяється надання таким особам правової, психологічної й інформаційної допомоги. У ст. 14, яка має назву «Надання особам, звільненим від відбування покарання, соціальної, правової, психологічної та інформаційної допомоги», конкретизуються положення виключно щодо надання матеріальної допомоги й відсутні норми стосовно правового забезпечення надання психологічного обслуговування.

При розгляді досвіду Республіки Казахстан привертає увагу той факт, що в ній відсутній єдиний комплексний законодавчий акт, в якому було б врегульовано особливості надання психологічних і психотерапевтичних послуг населенню. Певні згадки містяться на рівні окремих законодавчих актів. Як приклад, в законі Республіки Казахстан від 11 червня 2002 року № 343-ІІ у ст. 10 врегульовано порядок функціонування психолого-медико-педагогічних консультацій. Зазначено, що такі консультації є державними установами, які займаються проведенням діагностики й психолого-медико-педагогічного обстеження дітей з обмеженими можливостями з метою встановлення показань на соціальну й медико-педагогічну корекційну підтримку, визначення виду й форми освіти, складання індивідуальної програми реабілітації [3]. У свою чергу, в кодексі Республіки Казахстан «Про здоров'я народу і систему охорони здоров'я від 18 вересня 2009 року № 193-ІV ЗРК в ст. 90 визначено, що психологічною допомогою є комплекс заходів, спрямованих на: сприяння людині в попередженні, вирішенні психологічних проблем, подоланні важких життєвих і кризових ситуацій і їх наслідків, що сприяє підтриманню психічного й соматичного здоров'я, оптимізації психічного розвитку, адаптації й підвищенню якості життя, в тому числі шляхом активізації власних можливостей людини; інформування людей про причини психологічних проблем, способи їх попередження й вирішення; розвиток особистості, її самовдосконалення й самореалізацію. Визначається й поняття психологічної проблеми, під якою розуміється стан душевного дискомфорту людини, викликаний незадоволеністю собою, своєю діяльністю, міжособистісними відносинами, обстановкою в сім'ї і (або) іншими проблемами особистого життя [4]. Не вдаючись до критики такого підходу, зауважимо, що в подальшому в кодексі містяться лише окремі згадки про систему надання психологічної допомоги й комплексно ці питання не вирішуються.

Схожа фрагментарність правового регулювання вказаного кола питань спостерігається й в Киргизстані. Зо-

крема, в ст. 3 закону Киргизької Республіки «Про основи соціального обслуговування населення в Киргизькій республіці» від 12 грудня 2001 року № 111 йде мова про психолого-педагогічні послуги, під якими розуміється надання психологічної допомоги, а також допомоги виховного характеру, освіта, корекція поведінки, надання методичної літератури, проведення бесід й інших заходів педагогічного характеру [5]. При цьому в законі Киргизької Республіки «Про рекламу» від 24 грудня 1998 року № 155 [6] міститься досить цікаве положення, яке не можна оминати увагою. Зокрема, у ст. 9 цього закону йде мова про те, що не допускається реклама, яка, зокрема, спрямована на надання послуг сексуального характеру, в тому числі під видом психологічної допомоги.

У законі Республіки Молдова «Про охорону здоров'я і безпеку праці» від 10 липня 2008 року № 186-ХVІ міститься цікаве положення про те, що роботодавець має приймати на роботу тільки тих осіб, які за результатами медичного огляду й, у разі необхідності, психологічного тестування здатні виконувати доручені їм трудові обов'язки. Окрім того, роботодавець зобов'язаний організувати проведення періодичного медичного огляду, а в разі необхідності – періодичного психологічного тестування працівників [7]. У ст. 1 Закону Молдови «Про профілактику інфекції ВІЛ/СНІДу» закріплено положення про те, що особам, які живуть із ВІЛ/СНІДом, необхідно забезпечити, зокрема, надання соціально-психологічної допомоги [8]. Закон Молдови «Про попередження й припинення насильства в сім'ї» від 1 березня 2007 року містить положення про те, що відділи (управління) соціальної допомоги й захисту сім'ї, зокрема, організують психологічне й психотерапевтичне консультування жертв з метою ліквідації наслідків актів насильства в сім'ї власними силами чи перенаправляючи їх до спеціалістів центрів реабілітації (ст. 8). А ст. 11 містить положення про те, що жертва має право на допомогу щодо фізичного, психологічного й соціального відновлення шляхом здійснення спеціальних медичних, психологічних, юридичних і соціальних заходів [9].

Цікавим є наступне положення закону Республіки Таджикистан «Про охорону здоров'я населення» 1997 року [10]. Зокрема, у ст. 65 цього закону йде мова про те, що з метою охорони психосоматичного здоров'я громадян, попередження загострення психічних і соматичних захворювань на території Республіки Таджикистан забороняється проведення масових психотерапевтичних занять в аудиторіях (лекції, бесіди), а також використання в цих цілях засобів масової інформації. А законом Таджикистану «Про молодь і державну молодіжну політику» консультації з питань психології й психологічну допомогу віднесено до одних із основних заходів щодо соціальної підтримки молоді (ст. 22) [11].

Стосовно Російської Федерації, в ст. 19 Федерального закону від 6 березня 2006 року № 35-ФЗ «Про протидію тероризму» [12] говориться, що соціальна реабілітація осіб, які постраждали внаслідок терористичного акту, й осіб, що беруть участь в боротьбі з тероризмом, включає в себе психологічну, медичну й професійну реабілітацію, правову допомогу, сприяння в працевлаштуванні, надання житла, й проводиться з метою соціальної адаптації осіб, які постраждали внаслідок терористичного акту, і їх інтеграції в суспільство. Наказом МОЗ Росії від 24 жовтня 2002 року № 325 затверджено Положення про організацію психологічної й психіатричної допомоги постраждалим в надзвичайних ситуаціях [13].

Привертає увагу той момент, що в Росії останніми роками здійснюється активна законопроектна робота стосовно розробки й прийняття закону, яким би ці питання комплексно врегульовувалися. Як приклад, Федеральним науково-методичним центром психотерапії й медичної психології пропонується прийняти закон «Про психотерапію і спеціалістів, які займаються психотерапевтичною

діяльністю» [14]. У ст. 1 цього законопроекту визначено, що психотерапевтична допомога включає в себе вивчення психічного здоров'я громадян на підставах і в порядку, встановленому цим Законом й іншими законами Російської Федерації, діагностику психічних розладів і захворювань, у виникненні, розвитку й перебігу яких істотно значення мають психічні (психологічні, особистісні) фактори, укладення психотерапевтичного контракту, проведення психотерапії, участь в медико-соціалній і соціально-психологічній реабілітації осіб, які страждають психічними розладами й іншими захворюваннями. Важливою є ст. 9 законопроекту, в якій йдеться про необхідність отримання письмової згоди пацієнта на надання психотерапевтичних послуг. Значна увага приділяється питанням допуску до здійснення психотерапевтичної діяльності, зокрема, в ст. 14 проекту визначено умови допуску до професійної психотерапевтичної діяльності, а в ст. 15 й ст. 16 – особливості сертифікації й ліцензування у вказаній сфері.

В Російській Федерації є й інший законопроект – «Про психотерапію» [15]. У ст. 2 цього проекту вказується, що психотерапія – самостійна науково-практична дисципліна, медико-психологічна спеціальність, яка розробляє й реалізує специфічні методи взаємодії психотерапевта з пацієнтом або групою, спрямованої на: ефективне вирішення проблемної або кризової ситуації; мобілізацію ресурсів психіки й всього організму на подолання наслідків впливу хвороботворних чинників; форсований розвиток високих рівнів психологічного здоров'я – стійкості до агресивного впливу середовища. Важливою особливістю цього законопроекту є те, що в ньому досить детальна увага приділяється питанням прав громадян у сфері надання психотерапевтичної допомоги. Цим питанням присвячена глава 3 законопроекту. Зокрема, виділено права громадян у сфері здоров'я й безпеки, права громадян на об'єктивну інформацію в сфері професійної психотерапії; права громадян у сфері надання психотерапевтичної допомоги; права громадян на відшкодування шкоди [15].

24 червня 2014 року до Державної Думи РФ було подано проект закону «Про психологічну допомогу населенню в Російській Федерації» [16], який також так і не було прийнято. У ст. 1 цього проекту виділяється категорія отримувача психологічної допомоги (клієнта), яким є особа або група осіб, які звернулися до особи, яка надає психологічну допомогу. У свою чергу, особи, які надають психологічну допомогу – це державні установи й недержавні організації, які надають психологічну допомогу, а також громадяни, які займаються підприємницькою діяльністю з надання психологічної допомоги без утворення юридичної особи. У цьому проекті привертає увагу ст. 5, в якій, зокрема, вказано, що психологічна допомога надається безкоштовно державними установами у випадках, визначених законодавством. Виділяється й категорія екстреної психологічної допомоги, яка надається безкоштовно в будь-якому випадку. Ст. 18 законопроекту деталізує правовий статус психолога, а ст. 19 визначає стандарти й правила психологічної допомоги. Глава 5 розкриває особливості саморегулювання організацій психологів [16] на кшталт лікарського чи суддівського самоврядування.

Отже, вказані законопроекти містять досить детальну регламентацію підстав, форм, видів й особливостей надання психологічних і психотерапевтичних послуг. Проте прийняття того чи іншого закону – це процес, який зале-

жить від багатьох факторів, і на сьогодні жоден із них так і не був прийнятий.

І нарешті, пострадянською державою, в якій вже діє відповідний закон, є Республіка Білорусь. Закон РБ «Про надання психологічної допомоги» № 153–3 було прийнято ще 1 червня 2010 року. Ст. 1 цього закону розглядає психологічну допомогу в якості комплексу заходів, спрямованих на: сприяння громадянам в попередженні, вирішенні психологічних проблем, подоланні наслідків кризових ситуацій, в тому числі шляхом активізації власних можливостей громадян для самостійного попередження; вирішення психологічних проблем; подолання наслідків кризових ситуацій і створення необхідних для цього умов; інформування громадян про причини психологічних проблем і способи, засоби їх попередження й вирішення; розвиток особистості, її самовдосконалення й самореалізацію. У законі вирішені наступні питання: правовий статус психолога; види психологічної допомоги; державне регулювання у сфері надання психологічної допомоги; надання психологічної допомоги; права й обов'язки громадян при отриманні й психологів – при наданні психологічної допомоги [17]. З точки зору цивільно-правового регулювання інтерес представляє ст. 18 відповідного закону, в якій визначено умови надання психологічної допомоги. Так, визначено, що психологічна допомога громадянину надається з його згоди, а неповнолітнім у віці до чотирнадцяти років – також за згодою одного із законних представників, за винятком випадків, передбачених ч. 2 цієї статті. При наданні психологічної допомоги неповнолітнім у віці до чотирнадцяти років згода законних представників не потрібна: при встановленні фактів жорстокого поводження, фізичного, психічного, сексуального насильства по відношенню до неповнолітнього; в разі визнання неповнолітнього таким, що перебуває в соціально небезпечному положенні, в тому числі потребує державного захисту; при наданні психологічної допомоги у вигляді психологічної освіти й психологічної профілактики в установах освіти й організаціях охорони здоров'я; в разі примусового надання медичної допомоги неповнолітнім, які страждають на психічні й поведінкові розлади, в державних закладах охорони здоров'я; неповнолітнім, які опинилися в надзвичайній ситуації природного й техногенного характеру; неповнолітнім, які перебувають в спеціальних лікувально-виховних установах, спеціальних навчально-виховних установах; при зверненні неповнолітнього за наданням психологічної допомоги анонімно.

Таким чином, правове забезпечення надання психологічних і психотерапевтичних послуг на теренах пострадянських країн в порівнянні з розвинутими європейськими країнами є досить фрагментарним й у більшості випадків здійснюється в контексті соціального забезпечення громадян і надання їм соціально-психологічних послуг. Разом з цим в окремих країнах ведеться активна законопроектна робота стосовно розробки й прийняття законів, в яких би комплексно вирішувалися питання надання психологічних і психотерапевтичних послуг, а в Білорусі такий закон діє з 2010 року. Цей досвід доцільно враховувати в нормотворчій діяльності стосовно врегулювання вказаного кола питань в Україні. Важливо при цьому поняття психологічних і психотерапевтичних послуг розглядати не тільки як категорію права соціального забезпечення, а й цивільного права України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. О социальной службе. Закон Азербайджанской Республики от 30 декабря 2011 года №275-IVQ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.icnl.org/research/library/files/Azerbaijan/social_service_law_rus.pdf.
2. О социальной адаптации лиц, освобожденных от наказания в пенитенциарных учреждениях. Закон Азербайджанской Республики от 31 мая 2007 года №353-IIIQ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/89956/103455/F166849140/AZE89956.pdf>.
3. О социальной и медико-педагогической коррекционной поддержке детей с ограниченными возможностями. Закон Республики Казахстан от 11 июля 2002 года № 343-II [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1032168#pos=189;266.

4. Кодекс Республики Казахстан «О здоровье народа и системе здравоохранения» от 17.09.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://egov.kz/wps/pos?uri=mjnpa:document&language=ru&documentId=K090000193>.
5. Об основах социального обслуживания в Кыргызской Республике. Закон от 19 декабря 2001 года № 111 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=348.
6. О рекламе. Закон Кыргызской Республики от 12 января 2015 года N 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.antimonopolia.kg/web/index.php?act=view_material&id=608.
7. Об охране здоровья и безопасности труда. Закон Республики Молдова от 10 июня 2008 года № 186-XVI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---ilo_aids/documents/legaldocument/wcms_127946.pdf.
8. О профилактике инфекции ВИЧ/СПИДа. Закон Республики Молдова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://old.ms.gov.md/_files/974-%25D0%2597%25D0%25B0%25D0%25BA%25D0%25BE%25D0%25BD%2520%2520%25D0%25B2%25D0%25B8%25D1%2587.%25D1%2581%25D0%25BF%25D0%25B8%25D0%25B4.pdf.
9. О предупреждении и пресечении насилия в семье. Закон Республики Молдова от 01.03.2007 № 45 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=327246 &lang=2>.
10. Об охране здоровья населения. Закон Республики Таджикистан от 15 мая 1997 года №419 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://extranet.who.int/nutrition/gina/sites/default/files/TJK%201997%20Legislation%20on%20public%20health%20protection.pdf>.
11. О молодежи и государственной молодежной политике. Закон Республики Таджикистан от 15 июля 2004 года №52 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.youthpolicy.org/national/Tajikistan_2004_National_Youth_Law.pdf.
12. О противодействии терроризму. Закон РФ от 06.03.2006 года N 35-ФЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_58840/.
13. Положение об организации психологической и психиатрической помощи пострадавшим в чрезвычайных ситуациях. Приказ Министерства здравоохранения Российской Федерации от 24 октября 2002 года № 325 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_101282/eba21a7ef7b779220fe8a66805062de77feb173b/.
14. О психотерапии и специалистах, занимающихся психотерапевтической деятельностью. Проект закона РФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.b17.ru/article/zakon_pster/.
15. О психотерапии. Проект Федерального закона Российской Федерации [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oprl.ru/obsujdenie-zakona-o-psihoterapii/proekt-federalnogo-zakona-rf-o-psihoterapii.html>.
16. О психологической помощи населению в Российской Федерации. Проект федерального закона [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.psychologos.ru/articles/view/federalnyy_zakon_o_psihologicheskoy_pomoschi_naseleniyu_v_rossiyskoy_federacii.
17. Об оказании психологической помощи. Закон Республики Беларусь от 1 июля 2010 года № 153-З [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kodeksy-by.com/zakon_rb_ob_okazanii_psihologicheskoy_pomowi.htm.

УДК 347.918.2

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТРЕТЕЙСЬКОГО СУДОЧИНСТВА В УКРАЇНІ

SOME ISSUES CONCERNING EFFICIENCY IMPROVEMENT OF ARBITRATION IN UKRAINE

Котвяковський Ю.О.,

*старший викладач кафедри правосуддя
Сумського національного аграрного університету*

У статті на основі аналізу вітчизняного та зарубіжного третейського законодавства досліджуються проблеми визначення підвідомості спорів третейським судам. Акцентується увага на наявності суттєвих обмежень категорій спорів, які можуть вирішуватись у рамках третейського розгляду. Пропонуються зміни до законодавства, що створюють передумови для розширення третейської юрисдикції.

Ключові слова: третейський суд, третейський розгляд, альтернативне вирішення спору, третейська юрисдикція, відповідальність третейських суддів.

В статье на основе анализа отечественного и зарубежного третейского законодательства исследуются проблемы определения подведомственности споров третейским судам. Акцентируется внимание на наличии существенных ограничений категорий споров, которые могут рассматриваться в рамках третейского разбирательства. Предлагаются изменения в законодательство, которые создадут предпосылки для расширения третейской юрисдикции.

Ключевые слова: третейский суд, третейское разбирательство, альтернативное решение спора, третейская юрисдикция, ответственность третейских судей.

The article based on the analysis of domestic and foreign arbitration legislation investigates the problems of determining the jurisdiction of arbitration adjudication. The attention is focused on the presence of significant restrictions on the categories of disputes that can be settled within the framework of arbitration. The author offers some changes to the legislation that will create the preconditions for the expansion of arbitration jurisdiction.

Key words: arbitral tribunal, arbitration, alternative dispute resolution, arbitration jurisdiction, liability of arbitrators.

Постановка проблеми. Захист порушених, оспорюваних, невизнаних прав та інтересів громадян та юридичних осіб є їхнім конституційним правом. Реалізація його здійснюється шляхом звернення за захистом до державних судів. Процес реформування судової системи в Україні дав змогу виявити низку проблем, пов'язаних із надмірним завантаженням судів великою кількістю справ і, як наслідок, порушенням встановлених законом строків їх розгляду.

Це, у свою чергу, мало би створити умови для розвитку альтернативних засобів вирішення спорів, у тому числі третейського судочинства, що забезпечили б оперативний розгляд та вирішення значної кількості справ на засадах компромісу.

Сьогодні наявна тенденція до суттєвого законодавчого обмеження спорів, які можуть бути предметом третейського розгляду. Потреба у такому обмеженні обґрунтову-